

Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi/
Journal of Travel and Hotel Business
Cilt/Vol:22(2),Yıl/ Year:2025 ss/pp:581-603
Gönderim Tarihi/ Received: 12.01.2025
Kabul Tarihi /Accepted: 27.07.2025
DOI: 10.24010/soid.1618111

Araştırma Makalesi/ Research Article

Sultanahmet Bölgesinin Dilsel Manzarası Üzerine Bir İnceleme

A Study on The Linguistic Landscape of Sultanahmet District

Doç. Dr. Hacı Mehmet YILDIRIM
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Turizm Fakültesi,
Çanakkale, Türkiye
E-posta: hadjimehmet@gmail.com

Turdi Mettursun KARA
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
Çanakkale, Türkiye
E-posta: turdikara@gmail.com

Öz

Sultanahmet bölgesi, pek çok tarihi ve kültürel mirasa ev sahipliği yapması nedeniyle dünyanın her yerinden turistlerin tercih ettiği uluslararası üne sahip bir turizm merkezi konumundadır. Ayasofya, Sultanahmet Camii, Topkapı Sarayı ve Yerebatan Sarnıcı gibi dünya çapında ünlü yapılar, her yıl milyonlarca ziyaretçiyi bölgeye çekmektedir. Bölgedeki kültürel çeşitlilik ve farklı turist profilleri, çok dilli ve çeşitli toplulukları hedef alan kendine özgü ve çeşitli unsurları barındıran bir dilsel manzara oluşturmuştur. Bu çalışmanın amacı, Sultanahmet bölgesinde görülen farklı dillerdeki tabelalar, duvar yazıları ve diğer yazılı ifadeler üzerinden bölgenin dilsel manzarasını analiz etmektedir. Ayrıca, farklı kültürel ve dil grupları arasındaki etkileşimlerin bu dilsel manzaraya yansımalarını da değerlendirmektedir. Yapılan değerlendirmelerde, Sultanahmet bölgesindeki, dilsel manzaraya yönelik kamusal kurumlar ve özel işletmelerin tutumlarının farklı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kamu kurumları tarafından asılan tabela veya levhalarda daha çok çift dilli veya çok dilli yazılar kullanıldığı, Türkçe'nin en kullanılan dil olarak ön plana çıktığı, onu İngilizce'nin takip ettiği görülmüştür. Özel işletmelerin ticari tabelalarında ise daha çok yabancı turistlere hitap etmek amaçlanmış, tek dilli İngilizce yazılara görece daha yaygındır.

Anahtar Kelimeler: Dilsel Manzara, Sultanahmet, Çok Dillilik, Turizm Tabelaları.

Abstract

Sultanahmet is an internationally renowned tourist destination favored by tourists from all over the world as it is home to many historical and cultural heritages. World-famous landmarks such as Hagia Sophia, the Blue Mosque, Topkapi Palace and the Basilica Cistern attract millions of visitors every year. The cultural diversity and different tourist profiles in the area have created a linguistic landscape with distinctive and diverse elements targeting multilingual and diverse communities. The aim of this study analyzes the linguistic landscape of the Sultanahmet district through signs, graffiti and other written expressions in different languages. It also evaluates the reflections of interactions between different cultural and linguistic groups on this linguistic landscape. As a result, there is a difference in the attitudes of public institutions and private businesses towards the linguistic landscape in the Sultanahmet district. Signs and placards posted by public institutions are mostly bilingual or multilingual. Turkish is the most prominent language, followed by English. In the commercial signs of private enterprises, foreign tourists are more targeted and monolingual English writings are relatively more common.

Key Words: Linguistic Landscape, Sultanahmet, Multilingualism, Tourism Signboards.

Extended Summary

Introduction

Sultanahmet, a globally renowned tourist hub located in Istanbul, hosts numerous historical and cultural landmarks such as Hagia Sophia, the Blue Mosque, and Topkapı Palace. These sites attract millions of visitors annually. The district's rich cultural diversity and multilingual environment create a unique linguistic landscape. This study investigates the linguistic features of Sultanahmet's signs, advertisements, and other written elements to analyze interactions between cultural and linguistic communities.

Methodology

This study investigates the linguistic landscape of Istanbul's Sultanahmet district, applying Zhang's (2023) analytical framework. We analyzed visual and textual data from major tourist attractions, main streets, smaller roads, and squares. Using a mixed-methods approach that combines field observations and semiotic analysis. Data collection involved photographing 100 samples of signs, posters, and placards found in public spaces and tourist sites throughout Sultanahmet. These diverse linguistic elements were then categorized as monolingual, bilingual, or multilingual, with a specific focus on comparing language use in public versus commercial signage.

Results

The linguistic landscape in Sultanahmet predominantly features Turkish and English, with Turkish as the most visible and authoritative language. Bilingual and multilingual signage is widespread, reflecting the district's international appeal. Commercial signs frequently prioritize English to attract foreign tourists, often sidelining Turkish. Additionally, languages like Arabic, French, and Russian appear in specific contexts, such as religious sites or cultural institutions.

Discussion and Conclusion

The findings illustrate the interplay between local and global influences on the district's linguistic landscape. While public institutions uphold Turkish as a national identity marker, private enterprises adapt to international market demands. The coexistence of diverse languages enhances Sultanahmet's cultural and touristic significance. However, inconsistencies in translation and a lack of linguistic standardization pose challenges. Future efforts should aim to establish guidelines for linguistic landscaping to balance local identity with global accessibility. Promoting effective multilingual communication and preserving Turkish cultural elements in signage can enhance the district's appeal and foster sustainable tourism.

1. Giriş

İnsanların bir arada yaşadığı ve birlikte vakit geçirdiği kamusal alanlarda yer alan ve bu alanları biçimlendiren trafik levhaları, tabelalar, sokak isimleri, duvar yazıları, duyurular, reklamlar, işyeri adları ve elektronik tabelalarda bulunan yazı ve imgelerden oluşan işaretler farklı dillerde olabilmektedir (Demir ve Çetinkaya, 2023). Bir bölgenin veya şehrin sokakları, tabelaları, parkları, duvarları gibi açık alanlarında görülen yazılı ifadelerin dil çeşitliliği ve kültürel unsurlar dilsel manzara adıyla araştırma konusu olarak incelenmektedir.

Landry ve Bourhis (1997) tarafından yayımlanan "Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study (Dilsel manzara ve etnolinguistik canlılık:

Ampirik bir çalışma) ” başlıklı çalışma dilsel manzara literatürü için başlangıç çalışması olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmadan sonra dilsel manzara birçok çalışmada ele alınmıştır. Demir ve Çetinkaya (2023), dilsel manzara araştırmalarının ve ilgili literatürün süreç içerisindeki geçirdiği evrimi incelemişlerdir.

Bolton, Botha ve Lee (2020) dilsel manzara üzerindeki çalışmaları üç evrede incelemişlerdir. Dilsel manzara çalışmalarının ilk evresinde, sayısal olarak dillerin görülme oranları ve bu oranların resmî ve resmî olmayan işaretlerde görülme oranlarındaki farklılıkları incelenmiştir. İkinci evresinde, niceliksel “dilsel canlılık yerine” niteliksel göstergebilim kavramlarını ön plana çıkarmıştır. Üçüncü evre çalışmalarda ise dil politikaları, düzenlemeleri ve çatışmaları ön plana çıkmıştır.

Dilsel manzarayla ilgili özellikle Çince dilinde yapılan araştırmalar dikkat çekmektedir. Son yıllarda Çinli araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen birçok çalışmada dilsel manzara üzerinde hem teorik yaklaşımlar incelenmiş hem de çok sayıda saha çalışmaları yapılmıştır. Çince literatürde yer alan “*Dilsel Manzara Perspektifinden Bangkok Çin Mahallesindeki Çince Üzerine Araştırma*” (Luo, 2023), “*Dilsel Manzaranın Turistlerin Görsel Dikkati Üzerindeki Etkisi*” (Chang vd., 2023), “*Dil Hizmetlerinin Turistik Destinasyonların Rekabet Gücü Üzerindeki Etkisinin Analizi*” (Guo, 2023), “*Tarihi ve Kültürel Bölgede Dilsel Manzaralar Yaratmaya Yönelik Stratejiler Üzerine Araştırma*” (Song, 2023), “*Tujia Dili Kültürü ve Turizm Endüstrisinin Entegre Gelişimi*” (Tang Xiang ve Hu, 2023), “*Kunming'deki Parkların Dilsel Manzarası Üzerine Araştırma*” (Zhang, 2023), “*Kültürel İletişim Çerçevesinde Turistik Şehirlerde Dil Manzarasının İnşası Üzerine Bir Araştırma- Heze Örneği*” (Li, 2021), “*Endonezya'daki Çinliler Bölgesinde Dilsel Manzara ve Etnik Kimlik- Batam, Pontianak ve Pekanbaru Örneği*” (Liu, 2016) gibi dilsel manzarayla ilgili kuramsal araştırmalar ve saha araştırmaları bulunmaktadır.

Dilsel manzara literatürü incelendiğinde, Luo (2023) tarafından Bangkok Çin Mahallesi'ndeki Çince üzerine yapılan araştırma, dilsel manzaranın belirli bir etnik azınlığın dilsel pratiklerini ve kimliğini nasıl yansıttığını inceleyerek mikro düzeydeki analizlere odaklanmaktadır. Benzer şekilde, Liu (2016) Endonezya'daki Çinliler bölgesindeki DM ve etnik kimlik arasındaki ilişkiyi üç farklı şehir örneği üzerinden ele alarak karşılaştırmalı bir perspektif sunmaktadır. Bu çalışmalar, dilsel manzaranın etnik kimlik ve dilin korunmasındaki rolünü vurgulamaktadır.

Diğer taraftan, Chang vd. (2023) çalışmalarında dilsel manzaranın turistlerin görsel dikkatini nasıl etkilediğini inceleyerek, turizm ve dilsel manzara arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Guo (2023) ise dil hizmetlerinin turistik destinasyonların rekabet gücü üzerindeki etkisini analiz ederek bu bağlantıyı daha da derinleştirmektedir. Bu çalışmalar, dilsel manzaranın turistik çekicilik ve destinasyon yönetimindeki potansiyelini ortaya koymaktadır. Song (2023) tarafından tarihi ve kültürel bölgelerde “dilsel manzaralar yaratmaya yönelik stratejiler” ve Tang Xiang ve Hu (2023) tarafından Tujia dili kültürü ve turizm endüstrisinin entegre gelişimi üzerine yapılan çalışmalar, dilsel manzaranın stratejik planlama ve kültürel mirasın korunması açısından önemini vurgulamaktadır. Zhang (2023) tarafından Kunming'deki parkların dilsel manzarası üzerine yapılan araştırma ve Li (2021) tarafından turistik şehirlerde dil manzarasının inşası üzerine Heze örneği üzerinden yapılan çalışma ise kentsel alanlarda dilsel manzaranın planlanması ve yönetimi konularına dikkat çekmektedir.

Dilsel manzara araştırmaları, farklı odak noktalarına rağmen belirgin ortak temalar sergilemektedir. Bu çalışmalar, dilsel manzaranın bireysel ve kolektif kimliklerin inşası ve sürdürülmesindeki merkezi rolünü vurgulayarak, özellikle azınlık dillerinin ve kültürlerinin görünürlüğü aracılığıyla etnik kimliğin pekişmesine katkısını ortaya koymaktadır. Ayrıca, dilsel manzaranın turistik destinasyonların çekiciliğini artırma, yerel kültürü tanııtma ve ekonomik kalkınmayı teşvik etme potansiyeli sıkça dile

getirilmiştir. Kentsel mekânlardaki dilsel işaretlerin ve sembollerin düzenlenmesiyle, dilsel manzaranın hem yerel halkın hem de ziyaretçilerin deneyimini şekillendirdiği ve kentsel kimliğin bir parçası olarak işlev gördüğü görülmektedir. Son olarak, bu araştırmalar, dilsel manzaranın dil politikalarının bir yansıması olduğunu ve aynı zamanda dil planlaması için bir araç olarak kullanılabileceğini göstererek, çok dilli toplumlarda dilsel çeşitliliği ve iletişimi kolaylaştırma potansiyeline işaret etmektedir.

Türkiye’de dilsel manzarayla ilgili, öncelikle İngilizcenin büyükşehirlerde görülme oranı ve bu durumun Türkçeye verdiği zararlarla ilgili birçok çalışma yayımlanırken (Sancak, Durukan ve Alver, 2008; Köktekin ve Kara, 2006;) daha sonra “yeni tehlike” Arapçanın kamusal alandaki görünümünü tartışanlar da ortaya çıkmıştır (Tekin ve Cantürk, 2018; Şahbaz ve Sakar, 2017). Dilsel manzara çalışmalarının ilk evresine örnek teşkil eden bir araştırma, dillerin niceliksel görünürlük oranlarını incelemek amacıyla Bursa’daki iş yeri adları üzerinde gerçekleştirilmiştir. İş yeri adlarında Türkçenin kullanımıyla ilgili çalışmada 22.433 iş yeri adının %7’lik oranda tamamen Türkçe, %29’luk oranda tamamen yabancı, %64’lük oranda Türkçe ve yabancı sözcük karışımından oluştuğunu belirlenmiştir (Üstünova vd., 2010).

Türkiye’de farklı şehirler ve bölgeler üzerine dilsel manzara araştırmalarının yöntemlerini dikkate alan çalışmalar da bulunmaktadır (Aygen, 2015; Çetinkaya, 2020). Bu çalışmalar genellikle belirlenen, şehirler, küçük bölgeler veya tartışmalara odaklanılır (Demir ve Çetinkaya, 2023). Bunlara örnek olarak Çetinkaya’nın *Ankara’nın Dilbilimsel Manzarası: Ticari Tabelalar* başlıklı makalesi, dilbilimsel manzara çalışmalarını Türkiye’den seçilen örneklerle tanıtmayı ve Altındağ, Mamak ve Çankaya semtleri özelinde Ankara’nın dilbilimsel manzarasıyla ilgili genel bir görünüm sunmuştur.

Literatür incelendiğinde Türkçede dilsel manzarayla ilgili çalışmaların İngilizce ve Çince literatüre göre göreceli az olduğu görülmektedir. Sultanahmet bölgesinin dilsel manzarasının incelenmesi ve genel durumunun ortaya konulması açısından bu çalışma konuyla ilgili Türkçe literatüre katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir. Bu araştırmanın temel problemi, İstanbul’un tarihi ve kültürel açıdan önemli turistik merkezlerinden biri olan Sultanahmet bölgesindeki dilsel manzaranın yapısı ve bu manzaranın çok dillilik bağlamında nasıl şekillendiğidir. Çalışma, ticari ve kamusal alanlardaki yazılı dil kullanımının, bölgenin uluslararası niteliğini nasıl yansıttığını ve farklı dilsel topluluklar arasındaki etkileşimleri nasıl sergilediğini anlamaya odaklanmaktadır. Bu doğrultuda, Sultanahmet bölgesindeki dilsel peyzajda hangi dillerin baskın olduğu, bu dillerin görünürlüğünün ve hiyerarşisinin ne şekilde olduğu, iki dilli ve çok dilli işaretlerin yaygınlık ve kullanım örüntüleri, ticari ve kurumsal tabelalar arasındaki dil kullanım farklılıkları ve bu dilsel çeşitliliğin bölgenin kültürel ve ekonomik dinamikler açısından incelenmektedir. Çalışma, İstanbul’un tarihi ve kültürel açıdan önemli bir bölgesi olan Sultanahmet bölgesinin dilsel manzarasını keşfetmeyi amaçlamaktadır. Bölge, Ayasofya, Topkapı Sarayı, Sultanahmet Camii gibi dünya çapında tanınan birçok tarihi ve kültürel mirasa ev sahipliği yapmaktadır. Bu zengin mirasların etrafında oluşan çevre ve bölgenin çok kültürlü demografik yapısı, dilsel manzarayı etkileyen birçok unsuru barındırmaktadır. Sultanahmet’in, özellikle turizm yoğunluğu, farklı dillerdeki tabelaların ve yazılı ifadelerin yoğunluğunu doğrudan etkilemektedir. Bölgenin hem yerel halk hem de uluslararası ziyaretçiler için bir çekim merkezi olması, burada gözlemlenen dilsel çeşitliliğin dinamiklerini daha anlaşılır kılmaktadır.

Çalışmada, Zhang’ın (2023) çalışmasında kullanılan dilsel peyzaj analizi çerçevesinden hareketle, Sultanahmet bölgesinde yer alan başlıca turistik noktalar, çevresindeki ana caddeler, sokaklar ve meydanlar görsel ve metinsel veriler açısından incelenmiştir. Bu bağlamda, Sultanahmet bölgesinin ana caddeleri, ara sokakları, turistik noktaları ve ticari işletmelerin yoğun olduğu alanlar hedef alınmıştır. Bu

bölgelerde bulunan tabelalar, duvar yazıları, duyurular, reklam panoları ve iş yeri adları gibi kamusal alanda yer alan tüm yazılı ve görsel işaretlerin analizi yapılarak bölgenin dilsel manzarasını incelenmiştir. Ayrıca, farklı kültürel ve dil grupları arasındaki etkileşimleri ve bu etkileşimlerin bölgenin dilsel manzarasına yansımalarını değerlendirmeye çalışılmıştır.

2. Kavramsal Çerçeve

Kamusal alanda çoklu dil kullanımı, açık veya örtülü dil politikaları ve İngilizcenin küreselleşmesinin turistik destinasyonların rekabet gücü üzerindeki etkileri, bu çalışmanın temelini oluşturan önemli bir kavramsal çerçevede sunulmaktadır. Bu bağlamda, dil manzarası araştırmaları; kamusal alanlardaki dilsel göstergeleri, farklı araştırmacıların çeşitli teorik ve metodolojik yaklaşımlar kullanarak incelediği disiplinlerarası bir alandır.

2.1. Dilsel Manzara Kavramı

Dilsel manzara konusunda Landry ve Bourhis (1997) tarafından gerçekleştirilen başlangıç niteliğindeki çalışmada, dilsel manzara kamusal alanlarda gözlemlenen dilsel göstergeler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım; sokak tabelaları, reklam panoları, yer adları, mağaza isimleri ve resmi kurumlardaki sembollerde kullanılan dilleri içermektedir. Bu doğrultuda dilsel manzara, belirli bir coğrafi alanın veya kentsel yapılaşmanın dilsel özelliklerini yansıtmaktadır. Bu bağlamda dilsel manzara, gerçek çevredeki dili ve karakterleri inceleme nesnesi olarak alır ve kentsel alandaki her türlü tabelada dilin sunum biçimi aracılığıyla çok dilli toplumda farklı dillerin ve kullanıcı gruplarının kimliğini, statüsünü, gücünü ve canlılığını ortaya koyar. Çok dilli bir bölgede, bir dilin tabelalardaki sayısı ve belirginliği, dilin ve topluluğunun sosyal yaşamdaki değerinin ve öneminin bir yansımasıdır ve bölgedeki dillerin hayatta kalma durumunu ve gelişme eğilimini yansıtabilir.

Itagi ve Singh (2002) ise dil manzarasını kamusal alanda görünür olan yazılı dilin kullanımı olarak tanımlarken; Rafael ve diğerleri (2006), dilsel manzarayı kamusal alanları tanımlayan dilsel işaretleyiciler olarak görmekte ve kamusal alanın sembolik inşası olarak ifade etmektedirler. Jaworski ve Thurlow (2010) ise dilsel manzarayı sosyal göstergebilim perspektifinden tanımlamakta ve dilsel manzaranın dil, mekânsal davranış, görsel aktiviteler ve kültürel boyutlar arasındaki etkileşim, özellikle metin medyası ve göstergebilimle ilgili kaynaklar aracılığıyla mekânsal diyalog olduğunu ileri sürmektedir.

Dilsel manzara farklı şekillerde analiz edilmiş olsa da araştırmacıların çoğu görüntüsel iletişimdeki hızlı genişlemeyi de yorumlamakta ve dilsel manzaranın kent içindeki dil, kültür ve sosyal pratikleri ne ölçüde yansıttığını vurgulamaktadır (Njemanze, 2020). Öncelikle ticaret olmak üzere turizm, göç, eğitim ve siyaset gibi nedenler, kültürel etkileşimin yoğun olduğu bölgelerdeki yazılı işaretlerin hangi dillerde olacağına önemli bir rol oynamaktadır (Demir ve Çetinkaya, 2023). Bu incelemelerden, dilsel manzara araştırmalarının “kamusal alanın” dil ortamını tanımlamada anahtar bir faktör olduğunu açıkça görülmektedir. Kendine özgü bir araştırma alanı olarak dilsel manzara, basit ve statik bir dil uygulaması değil, bir bölgenin veya şehrin önemli bir simgesidir. Bu nedenle bir şehrin ana bölgelerinin veya konumlarının dil manzarası incelenerek bu şehrin dil faaliyetleri daha kapsamlı bir şekilde ortaya konulabilir (Zhang, 2023).

Kamusal alanda gözlemlenen dilsel göstergeler bütünü olarak tanımlanan dilsel manzara belirli bir coğrafi alanın dilsel özelliklerini yansıtmaktadır. Dilsel manzara, kamusal alanın dilsel olarak inşa edilmesini ifade eden mekânsal bir diyalog aracı olarak da değerlendirilebilmektedir. Turizm, göç ve ticaret gibi sosyoekonomik

faktörlerin etkisiyle şekillenen dilsel manzara, bir şehrin dilsel faaliyetlerini ve sosyo-kültürel yapısını anlamada bir gösterge niteliğindedir. Dolayısıyla, dilsel manzara, bir bölgenin veya şehrin dinamik ve yaşayan bir dilsel simgesi olarak bir analiz alanı sunmaktadır. Turizm bağlamında da bir destinasyonun kimliğini ve ziyaretçi deneyimini doğrudan etkileyebilmektedir. Otel tabelalarından menülere, turistik bilgilendirme panolarından mağaza isimlerine kadar uzanan göstergeler, destinasyonun çok dillilik seviyesini ve kültürel çeşitliliğini yansıtırken, ziyaretçilere iletişim kolaylığı sağlamaktadır. Özellikle turistler açısından destinasyondaki dilsel engellerin azaltılması etkileşimi kolaylaştırabilmektedir.

2.2. Üç Boyutlu Mekân Analizi ve Mekân Göstergebilimi

Dilsel Manzara araştırmaları için Trumper ve Hecht (2010) tarafından sunulan modelde kamusal alandaki metinler çok katmanlı bir yaklaşımla ele alınarak fiziksel boyut, deneyimsel boyut ve politik boyut olmak üzere üç boyutta incelenmiştir. Bu modelin temelini, dilsel işaretlerin maddi niteliklerine ve kamusal mekândaki konumlanışına odaklanan fiziksel boyut oluşturmaktadır. Bu düzeyde, metinlerin topografik yerleşimi, materyal özellikleri, tipografik ve görsel unsurları gibi ampirik olarak gözlemlenebilen veriler irdelenmektedir. Fiziksel boyut görsel kayıt cihazları kullanılarak kaydedilip incelenebilir. Modelin ikinci katmanı olan deneyimsel boyut, analizi salt materyal özelliklerin ötesine taşıyarak bireyin dilsel işaretlerle kurduğu etkileşimsel ve algısal ilişkiyi araştırmaktadır. Bu boyutta, metinlerin okunabilirliği, yorumlanma süreçleri (hermeneutik) ve izleyici üzerindeki psiko-sosyal etkileri gibi algılama süreçleri ele alınmaktadır. Modelin en üst ve analitik düzeyindeki politik boyut ise dilsel manzarayı, hegemonik ve alt-konumdaki diller arasındaki güç ilişkilerinin, ideolojik söylemlerin ve kimlik politikalarının sergilendiği sosyo-politik bir müzakere ve mücadele alanı olarak kavramsallaştırmaktadır. Bu boyut, kamusal alandaki dilsel rejimleri, yazı-mekân üzerindeki otoriteyi ve temsil mekanizmalarını deşifre ederek, dilsel seçimlerin ardındaki toplumsal yapıları ve güç dinamiklerini aydınlatmaktadır. Bu üç boyutun bütüncül bir biçimde incelenmesi, dilsel manzaranın yalnızca bir metinler toplamı olmadığını, aksine bir toplumun sosyal ve politik dinamiklerini yansıtan görsel bir söylemsel alan olduğunun göstergesi olarak düşünülebilir.

Dilsel manzaralar üzerindeki araştırmalarda, sosyo dilbilimsel-mekânsal bir olgu olarak dilsel manzaraya dair daha derin bir kuramsal kavrayışa ulaşmak ve belirli bağlamlarda dilsel manzaraya dair daha kapsamlı bir kavrayış elde etmek için, her üç boyutun ve bunların birbiriyle ilişkili olabileceği yolların incelenmesi gerektiğine inanılmaktadır (Trumper-Hecht, 2010). Turistik destinasyonlardaki dilsel manzara, ziyaretçilere bir yandan yönlendirme ve bilgi sağlarken, diğer yandan da destinasyonun kültürel kimliğini yansıtmaktadır. Trumper-Hecht (2010) kapsamında incelenmesi çok dilli tabelaların (fiziksel boyut) turistlerin şehri rahatça keşfetmelerine yardımcı olup olmadığını (deneyimsel boyut) ve bu çok dilliliğin yerel otoritelerin uluslararası turistik hareketlerini teşvik kapsamında ele alınabilir.

Mekân göstergebilimi, dilsel alandaki tabela dilinin sunum şekli ve anlamını yorumlamak için Scollon ve Scollon (2003) tarafından önerilmiştir. Bu teori, kod eğilimi, yerleştirme ve yazım biçimi gibi alt sistemleri kapsayan; yaşam alanındaki dilsel işaretleri analiz eden bir teorik çerçevedir. Mekân göstergebilimi temel olarak gerçek ortamlardaki dilsel işaret sistemlerinin çerçeve ve söylemlerinin belirli mekân bağlamındaki anlamını inceler (Zhang, 2023). Kod eğilimi, iki dilli veya çok dilli işaretler üzerinde çeşitli diller arasındaki öncelik ilişkisine odaklanır. Baskın dil merkezde, baskın olmayan dil ise çevrede yer alır. Yerleştirme, yazının bulunduğu ortama nasıl konumlandırıldığını değerlendirir. Farklı yerleştirme yöntemleri, farklı sosyal ve kültürel anlamlar getirecektir (Zhang, 2023). Yazım biçimi sunulan dil formunun anlamına odaklanır. Yazının semiyotik sistemleri, bir kitap için yazı karakteri seçiminin ve

ayarlanmasının veya bir reklam için belirli bir yazı karakteri ve renk şeması kullanılmasının anlamlarını içerir. Tabela ressamlarının bir afişin nasıl sunulacağı hakkında bildikleri de dâhil edilebilir (Scollon ve Scollon, 2003).

Turizm açısından mekân göstergebilimi turistlerin bir destinasyonun kültürel özgünlüğünü nasıl deneyimlediğini anlamakta yardımcı olabilir. Bir destinasyondaki tabelaların bölgeye özgü yazı karakterleri ve renkler kullanılarak tasarlanması (yazım biçimi) veya yerel dilin daha büyük ve merkezi bir şekilde sunulması (kod eğilimi), turistlere o bölgenin kültürel kimliğini ve dilsel mirasını sunarak daha otantik bir deneyim yaşatabilmektedir. Dilsel manzara, kamusal alanlardaki yazılı ve görsel dilsel göstergelerin toplamını ifade eden bir kavram olarak, turizm bağlamında bir destinasyonun kültürel kimliğini, çekiciliğini ve turist deneyimini şekillendiren bir unsur olarak değerlendirilebilir. Tabelalardan menülere, sokak adlarından grafitilere kadar her türlü dilsel ifade, turistlerin bir bölgeyi algılayış biçimini etkilemektedir. Tarihi ve kültürel zenginliklere sahip bir destinasyonda, çok dilli tabelalar hem turistlerin yön bulmasını kolaylaştırarak deneyimlerini zenginleştirmekte hem de şehrin uluslararası bir cazibe merkezi olduğunu göstermektedir. Yerel dilin veya tarihi yazıların kullanımı ise destinasyonun otantikliğini ve kültürel derinliğini vurgulayarak değerine katkı sağlayabilir. Bu bağlamda, dilsel manzara sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bir destinasyonun kültürel dokusunu ve toplumsal dinamiklerini yansıtan yaşayan bir gösterge olarak değerlendirilebilir (Landry ve Bourhis, 1997; Jaworski ve Thurlow, 2010).

2.3. Sultanahmet Bölgesi

Sultanahmet Bölgesi, İstanbul tarihi yarımadasının doğu ucunda yer alır. Bölge, Konstantinopolis'in kurulduğu milattan sonra 330 yılından başlayarak, geç antik, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde idari, sosyal ve dini bir merkez olmuştur (Aykaç, 2020). Bölgenin doğusunda yer alan Büyük İmparatorluk Sarayı Kompleksi, 11. yüzyıla kadar Bizans imparatorlarının ve soylularının ikamet ettiği mekânken, hipodrom resmî törenler ve yarışların yapıldığı kentin önemli kamusal açık alanlarından olmuştur. Ayasofya ise imparator I. Justinianus tarafından 532-537 arasında inşa edilmesinden itibaren kentin ana kilisesi olmaya devam etmiştir (Berger, 2001).

İstanbul'un 1453 yılında Fatih Sultan Mehmet ordusu tarafından fethedilmesinden sonra, Bizans döneminde asırlar boyunca kilise olarak kullanagelen Ayasofya, camiye dönüştürülmüştür. Sarayburnu'nda bugünkü Topkapı sarayı, Fatih tarafından 1474 yılında inşa edilmiştir. Bu saray, yaklaşık 380 sene boyunca devletin idare merkezi ve Osmanlı padişahlarının resmi ikametgâhı olmuştur. Hipodrom ise Sultanahmet Meydanı veya at meydanı adıyla fetihten sonra da kentin en önemli kamusal açık alanı olma niteliğini devam ettirmiştir (Ayvansarayî, 2001; Aykaç, 2020). Şehrin su ihtiyacını karşılamak üzere 526-527 senelerinde yaptırılmış olan Yerebatan Sarnıcı da Sultanahmet bölgesinde yer almaktadır (Freely ve Çakmak, 2009).

Sultanahmet bölgesinde bulunan önemli yapıların biri olan Sultanahmet Camii, Osmanlı Padişahi 1. Ahmet tarafından 1609-1617 yılları arasında, Mimar Sinan'ın öğrencisi olan Sedefkâr Mehmet Ağa'ya yaptırılmıştır (Menekşe, 2010). Bölgedeki bir diğer önemli yapı ise çeşitli kültürlerle ait bir milyonu aşkın eserle, dünyanın en büyük müzeleri arasında yer alan İstanbul Arkeoloji Müzesi olup 1869 yılında Türkiye'nin müze olarak inşa edilen en eski binasıdır. Dönemin Maarif Nazırı Mehmed Esad Safvet Paşa tarafından Müze-i Hümayun adıyla kurulan müze 1891'de ziyarete açılmıştır (İstanbul Arkeoloji Müzeleri, 2024). Bölgede bu yapılar gibi daha birçok tarihi değere sahip mekânlar bulunmaktadır.

Asırlardır imparatorluk ve hanedanlık saraylarının bulunduğu Sultanahmet bölgesi, 19. yüzyılda Osmanlı Hanedanının Dolmabahçe Sarayı'na taşınmasına

rağmen, İstanbul'un merkezi olma özelliğini sürdürmektedir (Aykaç, 2020). Bölgedeki tarihi yapıların müzeye dönüştürülmesi veya turistlere açılmasıyla bölge Türkiye'nin en önemli turizm destinasyonlarından biri haline gelmiştir.

Sultanahmet bölgesi, tarihinde farklı kültür ve dinlere sahip imparatorlukların başkenti olduğu için birbirinden farklı birçok önemli tarihi yapıya ev sahipliği yapmasıyla öne çıkmaktadır. Ayrıca, Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait izlerin hala canlı olarak korunduğu bu bölge, farklı dönemlerden kalma mimari yapılarla doludur. Günümüzde Sultanahmet Bölgesinde Ayasofya, Sultan Ahmet Külliyesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Topkapı Sarayı, Gülhane Parkı, İbrahim Paşa Sarayı, Aya İrini müzesi, Büyük Saray Kalıntıları ve Küçük Ayasofya Camisi, Hipodrom gibi pek çok simgesel yapılar bulunmaktadır (Aykaç, 2020).

Dilsel manzara açısından ise Sultanahmet bölgesi, zengin kültürel mirasıyla birlikte farklı dillerin ve kültürlerin buluşma noktası olmasıyla önemlidir. Bölge, tarihi yapılarla beraber günümüze kadar korunan birçok eski yazılarla birlikte, farklı ülkelerden gelen, farklı topluluklara ait kişilerin yoğun bir biçimde ziyaret etmesiyle, farklı dillerin konuşulduğu bir ortam ve farklı ulustan kişilere hitap eden çok dilli bir manzara sunmaktadır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, Zhang (2023) tarafından Kunming parklarındaki dilsel peyzaj üzerine yapılan araştırmayı model alarak, İstanbul'un Sultanahmet bölgesindeki cadde, sokak, meydan ve turistik mekânların dilsel manzarasını oluşturan unsurları değerlendirmektedir. Çalışma, bölgenin çok kültürlü yapısı ve yoğun turist akışı göz önüne alındığında, dilsel peyzajın ne tür özellikler sergilediğini ve bu özelliklerin bölgenin kimliği üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, göstergebilimi teorisine ve üç boyutlu mekân teorisine dayanmaktadır ve saha araştırmasıyla Sultanahmet bölgesinde görülen farklı dillerdeki tabelalar, duvar yazıları ve diğer yazılı ifadeler üzerinden bölgenin dilsel manzarasının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Sultanahmet bölgesi, birçok dilin beraber, karışık kullanıldığı bir dilsel manzara için örnek teşkil edebilen ve bu çalışma için yeterli derecede bol ve çeşitli görsel örnek sağlayabilen bir turistik destinasyondur. Bu sebeplerle, Sultanahmet bölgesi, dilsel manzara araştırmaları için veri toplamaya uygun bir konum olarak seçilmiştir.

Dilsel manzara araştırmalarında en yaygın yöntemlerden biri, belirli bir bölgedeki kamusal yazılı metinleri gözlemek ve fotoğraflamaktır. Bu yöntemin hedefleri, sokak tabelaları, reklam panoları, mağaza vitrinleri, kamu kurumların yazılarını içermektedir (Shohamy ve Gorter, 2008). Çalışmada, saha araştırması kapsamında ilk olarak şubat ayında üç gün boyunca Sultanahmet bölgesinde dolaşarak gözlem yapılmış daha sonra dört gün süren bir fotoğraflama yapılmıştır. Fotoğraflama sürecinde kameralar veya cep telefonu aracılığıyla yol ve sokak tabelaları, kurumsal yapılar ve ticari işletmelerin tabelaları, uyarı levhaları, ürün tanıtım kartları, reklam panoları gibi çeşitli dilsel görsellerin fotoğrafları çekilmiştir.

İnceleme ve araştırmaya kolaylık sağlamak veri toplanırken dilsel manzarayı oluşturan tüm öğeleri kapsayan bir veri tabanı oluşturmak yerine, Sultanahmet bölgesindeki kamusal alanlarda ve turistik yerlerde bulunan işaretler, posterler ve tabelalardan kurumsal ve ticari dil kullanımını temsil eden tek dilli, iki dilli veya çok dilli olarak kategorize edilebilen örnekler odaklanılmıştır. Veriler toplamak için fotoğraf çekerken, kamu kurumları tarafından oluşturulan dilsel manzara öğeleri ile özel işletmeler tarafından asılan ticari tabela ve duvar yazılarının her ikisinin oranının eşit ağırlıklı olmasına önem verilmiştir.

Kamu kurumları tarafından oluşturulan dilsel manzara için Topkapı Sarayı, Ayasofya Cami ve Sultanahmet Cami'sinin girişinin yakınlarında ve avlularında yer alan dilsel manzara öğeleri fotoğraflanmıştır. Özel işletmeler tarafından oluşturulan dilsel manzara için ise, Sultanahmet bölgesinden geçen Divan Yolu caddesi ve Yerebatan caddesi gibi sokaklar üzerinde yer alan özel işletmelerin tabelaları fotoğraflanmıştır. Dilsel manzarayı oluşturan öğelerin çeşitliliğine uyumlu olarak her çeşit öğeden veri toplanmasına önem verilmiş olup tabela, sokak yönlendirme ve uyarı levhaları, yapıların tanıtım panoları, uluslararası uyarı işaretleri ve müzelerde sergilenen eser tanıtım kartları gibi çeşitli türden veri toplamaya çalışılmıştır. Böylece, Sultanahmet bölgesinin dilsel manzaralarıyla ilgili toplam 100 tane fotoğraf çekilmiştir.

Dilsel manzara araştırmaları için bir diğer yaygın yöntem toplanan dilsel manzara verilerinin analiz edilip değerlendirilmesi olup bu yöntem, hangi dillerin daha baskın olduğunu, hangi bağlamlarda kullanıldığını ve bu kullanımın sosyal ve politik anlamlarını incelemeyi içerir (Shohamy ve Gorter, 2008). Bunun için çalışmada, önce nesnel bir değerlendirme için tüm fotoğraflar, tek dilli (Türkçe veya yabancı dilli), çift dilli, çok dilli ayrımına; kurumsal ve ticari olma özelliğine, davranışsal düzenleme, talimat, etkileşim ve bilişsel işlevine göre sınıflandırılmıştır.

Çalışmada Sultanahmet bölgesinin dilsel manzarasını oluşturan unsurlar, Trumper-Hecht'in (2010) önerdiği dilsel manzaranın fiziksel, deneyimsel ve politik boyut olmak üzere üç açıdan değerlendirilmiştir. Ayrıca, turistik mekân, sokak ve işletme adları ile bunların çevirileri üzerinde karşılaştırmalı bir inceleme yapılmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki dört ana konu ele alınmıştır:

1. Sultanahmet bölgesinin dilsel manzarasının fiziksel boyutunu oluşturan özellikler: Bu boyut, dilsel manzarayı şekillendiren dil çeşitliliği, bu dillerin kullanım oranları ve prestij dil konularını kapsamaktadır.
2. Sultanahmet bölgesinin dilsel manzarasının deneyimsel boyutunun değerlendirilmesi: Bu boyut, dilsel manzaranın bilgi işlevleri, sembolik işlevleri ve kültürel işlevlerini konularını içermektedir.
3. Sultanahmet bölgesinin dilsel manzarasının politik boyutunun incelenmesi: Bu boyut yöneticilerin ve sakinlerin Sultanahmet bölgesindeki dilsel manzaraya yönelik tutumları ve bu tutumların dilsel manzaraya yönelik etkileri kapsamaktadır. Sultanahmet bölgesinin dilsel manzarasını oluşturan ve gözlemlenen tabela ve levhalarda yer alan mekân ve işletmelerin adları ile onların çevirileri üzerinden incelemeyi içermektedir.

4. Bulgular

Sultanahmet bölgesinde dikkat çekici bir dil çeşitliliği gözlemlenmiştir. Bu dil çeşitliliği Trumper-Hecht'in (2010) tarafından önerilen fiziksel boyut, deneyimsel boyut ve politik boyut olmak üzere üç boyutlu dilsel analiz çerçevesinde farklı açılardan aşağıdaki gibi sonuçlar elde edilmiştir.

4.1. Fiziksel Açıdan Değerlendirme

Fiziksel veya nesnel açıdan Sultanahmet bölgesindeki dilsel manzara genellikle çok dilli tabelalardan oluşmaktadır. Bölgenin dil çeşitliliğini oluşturan dil ve yazı çeşitlerine tablolarda verilen önem dereceleri farklıdır.

4.1.1. Kullanılan Dil ve Yazılar

Araştırma sırasında Sultanahmet bölgesinde dikkat çekici bir dil çeşitliliği gözlemlenmiştir. Türkçe ve İngilizce başta olmak üzere bölgede Arapça, Fransızca ve Rusça tabelaların yanı sıra nadir olarak diğer dillerden de tabelalar bulunmaktadır. Bu durum, bölgenin tarihî ve kültürel zenginliğini yansıtmaktadır. Özellikle turistik mekânlar

ve uluslararası etkileşimin yoğun olduğu alanlarda bu farklı dillerin görülmesi beklenen bir durumdur. Bu çeşitlilik, bölgenin kültürel alışverişi ve uluslararası turizmle olan ilişkilerinin bir göstergesidir.

Kullanılan dil çeşitliliğine göre belgedeki tabelalar tek dilli, çift dilli ve çok dilli olarak sınıflandırılabilir. Tek dilli tabelalar arasında Türkçe tabelaların salt çoğunluğu oluşturmalarının yanı sıra bazen İngilizce başta olmak üzere yabancı tek dilli tabelalara da rastlanmaktadır. Çok dilli tabelalarda en çok Türkçe, daha sonra İngilizce, Rusça ve Fransızcanın k kullanıldığı görülmektedir.

Ben-Rafael (2009), resmî dilsel işaretlerin otoritenin belirlemiş olduğu baskın kültürü temsil ettiğini belirtmektedir. Gayri resmî dilsel işaretler ise otoriteden bağımsız olarak ortaya çıkar ve dilsel manzaranın daha özgür olan tarafını yansıtmaktadır. Sultanahmet bölgesinde resmi kurumların girişlerindeki tabelalar genellikle Türkçeyle yazılmışken kamu kurumları tarafından asılan diğer tabela ve levhalar genellikle Türkçe ve İngilizce Çift dilli yazılmıştır. Gayri resmi işletmelerde ise daha çok yabancı turistler hedef alınmış, İngilizceye daha fazla önem verilmiştir.

4.1.2. Prestij Dili

İki dilli ve çok dilli tabelalardaki dil sıralaması, bölgedeki dillerin sosyal statüsünü yansıtır. Baskın dili belirlerken göz önünde bulundurulması gereken ilk şey metnin boyutudur; en büyük metin baskın dil, daha küçük metin ise baskın olmayan dildir (Zhang, 2023). Literatürde, çok dilli tabelaların niteliklerine ilişkin tartışılan konulardan biri hangi dilin öncül ve önemli olduğudur. Bu açıdan çok dilli işaretler göstergebilimsel bir değer taşımaktadır. Bu değer ise resmî tabelalarda, ülkenin ve/veya bölgenin prestij diline daha yakındır. Gayri resmî tabelalarda ise öne çıkarılmak istenen dil, farklı sebeplerle belirlenebilir (Çetinkaya, 2020). Bu durumda, dilin tabelada nasıl görüldüğü, tabeladaki konumu, kullanılan yazı tipinin boyutu, tabeladaki dil sayısı, çok dilli tabelalardaki dillerin sırası, dillerin göreceli önemi, bir metnin tamamen veya kısmen çevrilip çevrilmediği vb. gibi unsurlar ön plana çıkmaktadır (Gorter, 2006).

Sultanahmet bölgesinde birçok iki dilli ve çok dilli tabela bulunmasına rağmen, yalnızca iki baskın dil vardır: Türkçe ve İngilizce. Özellikle kamu kurumları tarafından asılan tabelalarda Türkçe her zaman en sık ve göze çarpıcı bir şekilde kullanılan baskın dildir ve bu da Türkiye'nin dil politikasıyla uyumludur. İki dilli ve çok dilli yazılarda Türkçeye genellikle ilk sırada yer verilmiştir ve çoğunda diğerlerine göre daha büyük yazılmıştır.

İki dilli ve çok dilli tabelalardaki dil sıralaması, bölgedeki dillerin sosyal statüsünü yansıtır. Baskın dili belirlerken ilk göz önünde bulundurulması gereken şey metin boyutudur. En büyük metin baskın dil küçük metin ise baskın olmayan dildir. Eğer metin boyutu aynı ise yer göstergebilim teorisine göre kod sunum özellikleri karar verme kriteri olarak kullanılmaktadır (Scollon ve Scollon, 2003, Zhang, 2023). Uluslararası bir dil olma özelliğiyle İngilizcenin Türkçeden sonra en çok kullanıldığı ve çok dilli tabelalarda neredeyse her zaman Türkçenin hemen altında yer aldığı gözlemlenmiştir. Fakat bu durum kamu kurumları tarafından yerleştirilen tabelalarda yaygınken ticari tabelalarda bazen İngilizcenin daha önce çıktığı da görülmektedir.

Görsel 1: İngilizce Reklam Panosu ve Tabela

Ayrıca özel işletmelerin ticari tabelaları yanında kamu kurumların turistlere hitap ettiği kimi tabelalarda Türkçeye göre İngilizceye daha çok önem verildiğine de çok nadir olarak rastlanmaktadır. Ayasofya Cami önünden Topkapı sarayının girişine giden yolda Görsel 1’de görüldüğü gibi kamu kurumları tarafından asılan tabelalara *Tourism Office, MuzeumPass, Information and Sales, Museums of Turkey, Post Office* gibi İngilizce yazılar yazılmışken Türkçe’ye yer verilmemiştir.

4.2. Deneyimsel Açıdan Değerlendirme

Dilsel manzarayı incelerken, sadece işaretlerin kendilerine değil, aynı zamanda işaretlerin okuyucularla nasıl etkileşime girdiğine de odaklanmak önemlidir. Turistik cazibe merkezleri, turistler ile dilsel manzara arasındaki etkileşimi vurgular ve bu da tabelanın dilsel işleviyle yakından ilgilidir. Dilsel manzaranın iki ana işlevi vardır. Birincisi, en temel işlev olan bilgi işlevi, yani turistlere bilgi sağlamaktır; ikincisi, sembolik işlevdir. Üçüncüsü ise kültürel işlevi olup, dilsel manzara bölgenin sosyal ve kültürel durumunu ve bölgedeki her dilin gücünü yansıtabilir (Shang, 2018).

4.2.1. Dilsel Manzaranın Bilgi İşlevi

Dilsel manzaranın bilgi işlevi, bir yerin dilsel kimliği, dilin toplumdaki statüsü ve dilin çeşitliliği ve kullanımı hakkında bilgi sunmaktır (Zhang, 2023). Kallen (2009) tarafından ortaya konulan teoriye göre, turizm açısından dilsel manzaralar, davranışsal düzenleme, talimat, etkileşim ve bilişsel işlevler gibi bilgi ve söylem işlevini yerine getirebilir.

Turistik mekânlardaki tanıtım panoları ve duyurular gibi işaretler, turizm sürecinde esas olarak bilişsel bir işlev görür ve turistlere ilgili bilgi ve enformasyonu sağlar (Zhang 2023). Çalışma verilerine göre, Sultanahmet bölgesinde dilsel manzara aracılığıyla bilgi aktarımında farklı topluluklara hitap etmeye çalışılmıştır. Kapsamlı şekilde bilgi aktarım görevi taşıyan tanıtım panolarında genellikle Türkçe yanında uluslararası bir dil olan İngilizceyle de bilgi aktarımı sağlanmıştır. Ayrıca cami gibi dini merkezlerde tanıtım panolarına hedef kitle dikkate alınarak Arapça da eklenmiş, Ayasofya gibi daha geniş topluluklar için değerli olan mekânların tanıtımlarında Görsel 2’de olduğu gibi Rusça da yer almış bulunmaktadır.

Görsel 2: Çok Dilli Kitabe

Güzergâh ve yol tarifi sağlayan tabelalar, turistlerin hızlı bir şekilde yer bulmalarına yardımcı olabilecek talimat işlevini yerine getirmektedir (Zhang, 2023). Sultanahmet bölgesinde harita işaretleri, yön işaretleri, trafik işaretleri, sokak adı işaretlerinin bulunduğu tabelalar, yazıların haricinde kendileri de bir gösterge anlamı (bilgi) taşıdıkları için genellikle sadece mekân veya sokak adı yazılmıştır. Bu tabelalarda özel isimler (Görsel 3'te olduğu gibi) yabancı dillere çevrilmesine gerek duyulmaksızın tek dilli olarak sadece Türkçe olarak yazılmıştır.

Görsel 3: Türkçe Sokak Tabelası

Turistlerin davranışlarını düzenlemek amacıyla, turistik bölgelerdeki yasak ve tavsiye işaretleri gibi her türlü turistik işaretler, davranışsal düzenleme işlevini yerine getirmektedir. Bilgiyi mümkün olduğunca yabancı turistlere iletmek için, bu tür işaretlerde dillerin kullanımı daha çeşitlidir (Zhang, 2023). Sultanahmet bölgesinde bu tür tabelaların bazılarında Görsel 4'te olduğu gibi Türkçe veya İngilizceye ek olarak Arapça, Almanca, Rusça, İtalyanca yazılar da eklenmiştir.

Görsel 4: Uyarı veya Davranışsal Düzenleme İçerikli Çok Dilli Tabelalar

Levhalarda kullanılan diller konunun hitap edeceği topluluklara göre seçilmiştir. Dini mekânlarda Türkçe ve İngilizceden sonra Arapçayı üçüncü sıralarda yer verilmişken, gayri Müslüman gruplarına hitap eden levhalarda Arapça yerine (Görsel 4'te sağ taraftaki uyarı tablosunda olduğu gibi) diğer toplulukların dillerine yer verilmiştir.

Dilsel manzaralar, ev sahipleri ve misafirler arasında etkileşim işlevi gören ve sakinlerin turistlerle dengeli etkileşimler kurmasına yardımcı olan karşılama, selamlama, vedalaşma vb. ifade eden işaretler gibi çok taraflı etkileşim içerikli tabelaları da içerir (Zhang, 2023). Bu tür içerikli dilsel manzara resmi bir bakış açısıyla, turistlerin memnuniyetlerini artırabilir; özel bir işletme bakış açısıyla, bu tür etkileşimli dilsel manzara, ekonomik fayda taleplerini karşılamak için tüketiciler ve tüccarlar arasındaki mesafeyi hızla açabilir. Sultanahmet bölgesinde bu tür tabelaların pek fazla olmadığı gözlemlenmiştir.

4.2.2. Dilsel Manzaranın Sembolik İşlevi

Dilsel manzaranın sembolik işlevi temel olarak, destinasyondaki çeşitli işaretlerde kullanılan dilin, belirli bir ülke veya bölgedeki belirli bir dilin sosyal statüsünü, ekonomik değerini ve ulusal kimliğini ve diğer bilgileri yansıtarak dil kullanımının canlılığını bir dereceye kadar ortaya çıkarabileceği gerçeğini ifade etmektedir (Li, 2021).

Türkçe, Sultanahmet bölgesinin dil manzarasında en sık kullanılan dil kodudur. Birçok dil kodunun bir arada bulunduğu dil manzarasında da Türkçenin baskın olduğu görülmektedir. Türkçenin dilsel gücü, insanların kimlik bilinci, ulusal dil ve yazı politikası tarafından desteklenmiş olmalıdır. Türkçenin bu manzarada baskın dil kodu olduğu, tabela bilgilerinde baskın konumu işgal ettiği, en önemli bilgilendirici işlevi oynadığı ve en yüksek dilsel güce sahip olduğu ifade edilebilir.

Sultanahmet bölgesinde Türkçe dışında en sık kullanılan dilin İngilizce olması, İngilizcenin tabelalardaki diğer yabancı dillerden daha yüksek dilsel güce sahip olduğunu göstermektedir. Bölgede yabancı diller arasında baskın dil kodu olması da İngilizcenin güçlü uluslararası statüsünden ve aynı zamanda İstanbul'un uluslararasılaşması ve ticaretin küreselleşmesinden ayrılmaz.

Sultanahmet bölgesinde, Görsel 5'te olduğu gibi evrensel işaretlerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bu işaretler, dil, kültür veya coğrafi yönden farklı olan geniş bir insan kitlesi tarafından kolayca anlaşılabilir ve onlara en direkt bir şekilde bilgi iletme veya uyarıda bulunma imkânı sağlayabilmektedir.

Görsel 5: Topkapı Sarayı'nda Evrensel İşaretler İçeren Tabelalar

4.2.3. Dilsel Manzaranın Kültürel İşlevi

Kültürel bilgiler, kültür ve medeniyeti taşımanın en doğrudan ve sezgisel biçimi olan dilsel manzarada kendi ifadesini bulur (Liu, 2016). Bir şehrin kendine özgü karakteri, hem geleneksel hem de gelişmekte olan kültürleri tarafından şekillendirilen kentsel manzarada ortaya çıkar. Dilsel manzara sosyal ve kültürel olgularla yakından ilişkilidir ve aynı zamanda yerel sakinlerin kültürel eğilimlerini ve değerlerini yansıtır (Zhang, 2023).

Sultanahmet bölgesindeki dilsel manzara, Türkiye'nin ve İstanbul'un zengin kültürel dokusunu yansıtan birçok unsuru içermektedir. Bu unsurlar, tabelalar, duvar yazıları, müze açıklamaları ve turistik bilgilendirme levhaları gibi çeşitli araçlarla ziyaretçilere aktarılmaktadır. Sultanahmet bölgesinde gözlemlenen dilsel manzaranın barındırdığı başlıca kültür unsurları:

Sultanahmet bölgesindeki tarihi ve kültürel miraslar: bölgedeki yapıların tanıtım tabelaları, tarihi ve kültürel bilgileri içerir. Ayasofya, Topkapı Sarayı, Sultanahmet Camii ve İslam Eserleri Müzesi gibi yapıların bilgilendirme levhaları, mimari kültürel bilgileri sunmaktadır. Tarihi yapıların bazılarında Osmanlıca yazılar bulunur, bu yazılar Osmanlı dönemi kültürünü ve dilini yansıtmaktadır.

Geleneksel Türk kültürü anlamında Sultanahmet bölgesindeki halıcılar, çinçiler ve bakırcılar gibi geleneksel Türk el sanatlarını tanıtan dükkân tabelaları, Türk el sanatları ve zanaatlar Türk geleneksel kültürlerini yansıtmaktadır. Türk mutfağı kapsamında Sultanahmet bölgesindeki restoran ve kafe tabelaları, geleneksel Türk yemeklerini ve içeceklerini tanıtarak Türk mutfak kültürünü vurgulamaktadır. Türk kahvesi, baklava, kebab, köfte ve dondurma gibi yiyeceklerle ilgili dilsel manzara Türk mutfak kültürünün zenginliği göstermektedir.

Dini ve inanç unsurları kapsamında Sultanahmet bölgesindeki camiler, çeşmeler, hamamlar, türbeler ve diğer dini yapıların tanıtım levhaları, İslam kültürünün ve Osmanlı mimari kültürünün önemli unsurlarını taşımaktadır. Sembol ve motifler açısından Sultanahmet bölgesindeki tabelalarda Görsel 6'da olduğu gibi Osmanlı Tuğrası, lale, mavi boncuk, güvercin ve kurt başı gibi geleneksel süslemeler ve motifler kullanılmakta olup, bunlar, Türk kültürünün estetik anlayışını ve tarihsel süsleme sanatlarını yansıtmaktadır.

Görsel 6: Türk Kültürünü Yansıtan Sembol ve Motifler

Sultanahmet bölgesindeki dilsel manzara, bu çeşitli kültür unsurları aracılığıyla hem tarihi mirası hem de modern yaşamı ziyaretçilere tanıtarak zengin ve çok yönlü bir kültürel deneyim sunmaktadır. Sultanahmet bölgesinde dilsel kod seçimi açısından, Türkçe dışında İngilizce, Fransızca, Rusça, Arapça ve başka yabancı diller görebiliriz. Bu da bu alanda tabela hizmetinin hedefinin sadece kendi ülkelerindeki insanlar değil, aynı zamanda dünyanın dört bir yanındaki daha geniş coğrafyadaki farklı topluluklar olduğu anlamına gelmektedir. Bu durum da şehrin misafirperverliğini ve uluslararasılaşma düzeyini yansıtmaktadır.

4.3. Politik Açıdan Değerlendirme

Metropollerden elde edilebilecek veriler doğrudan ve dolaylı olarak birçok soruya yanıt verebilmektedir. Sosyal hareketler, göç ilişkileri ve siyasi değişimler doğrudan dilbilimsel manzaradan okunabilmektedir (Ben-Rafael, 2009). Türkiye'nin dil politikasına uyumlu olarak Sultanahmet bölgesinde kamu kurumları tarafından asılan tabelalarda genellikle Türkçeye en üstte yer verilmiştir. Fakat bölgedeki özel işletmelerin ticari tabelalarında İngilizcenin, Türkçeye göre daha yaygın bir konuma sahip olduğu söylenebilir.

Sığınmacıların çoğalmasıyla Arapça, şehir merkezlerindeki dilsel manzaraya iyice etki göstermiş ve sosyal medyada bu konuyla tepki ve eleştiriler ortaya çıkmaya başlamıştır (Aykırı, 2022). Muhtemelen bu nedenden dolayı, yabancı dilin yer aldığı tabelalara ilişkin hususlar, Türk Standartları Enstitüsü tarafından TS 13813 standardı ile belirlenmiştir. Bu kapsamda *"Yabancı dilde ifadenin yer aldığı tabelalarda yabancı dildeki ifadeler Türkçe ifadelerin %25'ini geçmeyecek büyüklükte puntolarla yazılması gerekmektedir"* şeklinde sınırlama konulmuştur (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Reklam, İlan ve Tanıtım Yönetmeliği, Türk Standartları Enstitüsü'nün tabela standartları ve İstanbul Valiliği tarafından konulan sınırlamalarla, Arap göçmen ve turist sayısının hala yüksek olmasına rağmen Sultanahmet bölgesinde Arapça tabelaların çoğu kaldırılmıştır. Bu bağlamda Arapçanın dilsel manzarada yer edinme oranı geçen yıllara kıyasen neredeyse yok denecek kadar az olduğu gözlemlenmiştir (İstanbul Reklam, İlan ve Tanıtım Yönetmeliği, 2017; Anadolu Ajansı, 2018; Milliyet, 2019). Arapçanın tersine İngilizce Türk Standartları Enstitüsü tarafından konulan sınırlamanın etkisine de uğramamıştır. Bazı alanlarda yan yana yer alan işletmelerin tablo veya duvar yazıları tamamen İngilizce yazılmıştır ve Türkçeye yer verilmemiştir. Görsel 7'de "Firuz Kabap House", "Hotel Sultanahmet", "Change Office" ve "Ottoman Costume House" gibi işletme isimleri ile "No Commission", "Restoran Kebap" ve "welcome" gibi duvar yazıları yer almaktadır.

Görsel 7: Sultanahmet Bölgesindeki İngilizce Tabelalar

Politika ile dilsel manzaranın ilişkisiyle ilgili bir diğer örnek ise İBB'nin sokak ve durak levhalarına Çinceyi ekletmesidir. İBB, 2019 yılında "Çin Büyükelçiliği'nden gelen talep doğrultusunda" turizm merkezi olan Sultanahmet bölgesi başta olmak üzere İstanbul genelinde sokak levhaları, metro ve tramvay durak levhalarına Görsel 8'de olduğu gibi Çinceyi de eklemiştir (Sözcü, 2019).

Görsel 8: Çince Sokak Tabelası ve Durak isimleri

Kaynak: Ray Haber, 2019; Ulusal Türk, 2024.

Çin'in Uygurlara yönelik baskıları nedeniyle, İBB'nin bu girişimine karşı milliyetçi kesimden gelen yoğun eleştiri, haber kanalları ve sosyal medyada oldukça gündem yaratmıştır (Independent Türkçe, 2019). İBB, zamanında eleştirilere karşı kendilerinin haklı olduklarını savunmaya çalışmış olsalar da bir süre sonra tabelalardaki bu Çince yazılar yavaş yavaş kaldırılmıştır ve şu an Sultanahmet bölgesinde Çince tabelalara rastlanmamaktadır.

Turistik bölge için yer adları yerel bölgesel tarzın, tarihi hafızanın, manevi aidiyetin ve kültürel özelliklerin ürünüdür. Turizm endüstrisinin küreselleşmesi, geleneksel bölgesel kültürün yapısında derin bir değişimi tetikler. Geleneksel bölgesel kültürel manzaranın önemli bir parçası olan yer adları, turizmin gelişiminden kaçınılmaz olarak etkilenir. Turistik yer adlarının etkili bir şekilde nasıl tercüme edileceği ve kültürel çağrışımlarının nasıl aktarılacağı, bölgesel kültürünün yayılması ve etkisiyle doğrudan ilişkilidir (Jie, 2023).

Sultanahmet bölgesinde, kamu kurumları tarafından asılan tabelalarda mekân isimlerinin Türkçe veya Türkçeleşmiş olmasına özen gösterilmiştir. Tabelalarda mekân isimleri genellikle Topkapı Sarayı, Sultanahmet Camii, Yerebatan Sarnıcı, Gülhane

Parkı, Yeni Camii, Mısır Çarşısı, Kapalı Çarşı vs. şeklinde Türkçe yazılmış, İngilizce tercümesi genellikle onların altına yazılmıştır. Ayasofya gibi isimler gerçi Türkçe değilse de tamamen Türkçe ses özelliklerine uygun biçimde (*Hagia Sophia* veya başka yabancı şekilleriyle değil) Türkçe alfabeyle yazılmıştır.

Özel işletmelerin bazılarında ise mekân adları için yabancı kökenli isimleri daha çok tercih edilmiş ve bazen sadece yabancı dilli tabelalar asılmıştır. “*Enjoyer Restaurant*”, “*Deraliye Ottoman Cuisine*”, “*Golden Horn*”, “*Phottoman Costume Photo*”, “*Oscar Leather & Fur*”, “*Shiny Travel*”, “*Yurdan Leather & Fur*”, “*Yurdan Jewellery Gold & Diamond*”, “*Daily City Tours*”, “*Turista Travel Agency*”, “*Megic Carpet*”, “*Pashmina Kashmir Prayer Bugs Bag*”, “*Phottoman Costume Photo*” ve “*Home Made Food*” gibi tabelalar tamamen yabancı dille yazılmıştır.

Özel işletmelerin isimlerinde “*Meşhur Sultanahmet Köfteci*” ve “*Sultan Süleyman Hamam*” gibi az sayıda Türkçe veya “*Enjoyer Restorant*” gibi genellikle İngilizce olmanın yanında, “*And Hotel*”, “*Firuz Kebap House*”, “*Sultanahmet Fish House*”, “*Old İstanbul*” ve “*Lale Restaurant*” gibi yarı Türkçe yarı yabancı; “*Müze’s Kafe*” gibi kelimeleri Türkçe, ekleri İngilizce; “*Galeri Tuna*” gibi kelimeleri Türkçe ama yapısı yabancı olan karışık dilli durumlara da rastlanmaktadır.

Dilsel manzara dinamik ve değişkendir ve onu tarihsel boyutuyla incelemek, belirli bir bölgedeki dilsel durumun tarihsel evrimini ve farklı dillerin zaman içinde değişen statüsünün anlaşılmasına yardımcı olabilir (Shang ve Zhao, 2014). Sultanahmet bölgesinde, özellikle de Topkapı sarayında, Türkçe olarak yazılan bazı tabelalarda isimler, tarihi geçmişinden dolayı tarihteki isimlerini yani Osmanlıca yapısını korumuştur. Görsel 9’da olduğu gibi Topkapı sarayı içinde “*Babü’s-Saâde*” (saadet kapısı), “*Dîvan-ı Hümâyûn*” (padişah divanı), “*Bab-ı Hümayun*” (saltanat kapısı), “*Hazine-i Hümâyûn*” (padişah hazinesi) ... şeklinde Osmanlıca yazılmış tabelalar bulunmaktadır. Ayasofya Camii’nin ismi de tabelada “*Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi*” (Ayasofya Ulu Camisi) şeklinde Osmanlıca kullanılmıştır.

Görsel 9: Osmanlıca İsimler İçeren Tabelalar

Coğrafya, tarih, dini inançlar, yaşam adetleri, düşünce biçimleri ve diğer yönlerden farklılıklar nedeniyle diller kendi ulusal kültürel geleneklerini, kültürel özelliklerini ve kültürel bilgilerini taşır. Bu nedenle, çeviri sadece bir dil dönüştürme süreci değil, aynı zamanda kültürel bir dönüştürme sürecidir (Sun, 2009). Tabelalar, özellikle de Sultanahmet gibi farklı dil ve kültürden turistlerin yoğun uğradığı yerlerde, yer adlarının çevrilmesinin araştırılması için oldukça bol malzeme sunmaktadır. Bölgede, kamu kurumları tarafından asılan tabelalarda çift veya çok dilli olmasına önem verilmiştir ve yer adlarının çevirilerinde oldukça çok yönlü çeviri teknikleri kullanıldığı görülmektedir. Fakat özel işletmeler ticari tabelalarda çok dillilikten

kaçınarak daha fazla İngilizce veya batı kökenli isimler kullandığı için çeviriyle ilgili yeterli malzemeye rastlanmamıştır.

Mekân adlarının çevirisinde bazen doğrudan anlam çeviri tekniği kullanılmıştır. *Yeni Cami*, *Dikilitaş*, *Mısır Çarşısı* ve *Halı Müzesi* gibi isimler İngilizceye tam anlamıyla sırasıyla *New Mosque*, *Obelisk*, *Spice Bazaar* ve *Carpet Museum* şeklinde çevrilmiştir. Bazı mekân isimleri içeriğinde yer alan özel adlar transliterasyon, genel adlar ise anlam çevirisi tekniğiyle tercüme edilmiştir. *Topkapı Sarayı* için İngilizcede özel ad olan kısmı değiştirilmeden olduğu gibi kullanılırken ismin genel ad olan son yarısı çevrilerek *Topkapı Place* şeklinde kullanılmaktadır. Aynı şekilde *Gülhane Parkı*, İngilizcede *Gülhane Park*, *Ağalar Camii*'ye *Agalar Mosque* denmektedir.

Çeviride metin dışı bilgilerden yararlanma tekniği kullanılmıştır. *Yerebatan Sarnıcı*, *Stoa Bazilikasının* altında yer aldığı için ona İngilizcede *Basilica Cisterin* denmektedir (Kültür Portalı, 2024). *Sultanahmet Camii*'ye iç mekânında kullanılan çinilerin renginden dolayı *Mavi Cami* anlamında İngilizce *Blue Mosque* denmektedir (Langmead ve Garnaut, 2001). *Kapalı Çarşı* ise İngilizce çevirisinde kelime anlamına bakılmaksızın çarşının büyüklüğüne atıfta bulunarak *Grand Bazaar* denmektedir.

Toplanan dilsel manzara bilgileri analiz edildiğinde, kimi tabelalarda mekân isimlerin çevirisinde bazı tutarsızlıklar olduğunu tespit edilmiştir. Yani aynı bir mekân tek bir Türkçe isimle adlandırılmasına rağmen farklı tabelalarda yabancı dillere farklı tercüme edilmiş durumlar da görülmektedir. Aynı bir dilsel manzara bölgesinde farklı tabelalar ile aynı alanın etiketlenmesinde bir tutarlılık eksikliği söz konusudur. Görsel 10'da görüldüğü gibi Sultanahmet Camii, sağdaki tablo dâhil diğer tablolarda *Blue Mosque* şeklinde tercüme edilmişken, sağdaki tanıtım panosunda *Sultanahmet Mosque* şeklinde kullanılmıştır. Türkçe bilmeyen bir yabancı, bu tanıtım panosunu okuduğunda, içeriğinin *Blue Mosque*'a ait olup olmadığı konusunda kafa karışıklığı yaşayabilir.

Görsel 10: Sultanahmet Caminin Farklı Çevirileri

Çok dilli tabelalardaki metinlerin karşılıklı çevirisi incelendiğinde, bazı tabelaların etkili bir şekilde çevrildiği, bazı çok dilli tabelalarda ise çok dilli mesajların birbiriyle tam olarak örtüşmediği görülmektedir ki bu da şüphesiz izleyicinin okuyup anlamasına daha fazla yük getirmektedir ve dil hizmetleri açısından makul değildir. Özel işletmelerin ticari tabelalarında ise daha geniş kitleye hitap etmek ama çok dillilikten kaçınmak için genellikle, dünya çapında birçok dilde ortak anlam taşıyan *star*, *restaurant* (*restoran*), *kebab* gibi uluslararası kelimeler, çoğu insan tarafından anlaşılan (*old*, *hotel*, *fish*,

house gibi) İngilizce kelimeler veya markalaşmış (İstanbul ve Sultanahmet gibi) yer isimleri kullanılmaktadır. *Old İstanbul, Magic Carpet, Sultanahmet Fish House, Früz Kebap House, Star Holiday Hotel, No:12 Hotel, Kebab House, Enjoyer Restoran* vs. bu nedenlerle özel işletmenin ticari tabelalarında çeviriyle ilgili yeterli malzemeye rastlanmamıştır.

5. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Sultanahmet bölgesindeki dilsel manzarayı Trumper-Hecht'in (2010) üç boyutlu mekân analizi (fiziksel, deneyimsel ve politik boyutlar) ve Scollon ve Scollon'un (2003) mekân göstergebilimi teorisi çerçevesinde incelenerek, dilsel işaretlerin çeşitliliğinin yanı sıra bu işaretlerin turistlerle etkileşimi ve dil politikalarının bu manzarayı nasıl şekillendirdiği incelenmiştir. Elde edilen bulgular, Sultanahmet'in hem resmi dil politikalarının hem de ticari ve kültürel dinamiklerin birleştiği canlı bir dilsel mozaik olduğunu göstermektedir.

Sultanahmet bölgesinde ağırlıklı olarak iki dilli ve çok dilli bir dil karışımına sahip olduğu ve tek dilli tabelaların daha az olduğu tespit edilmiştir. Dil seçimi açısından, kamu kurumları tarafından asılan tabelalarda Türkçe baskın dil konumuna sahiptir. Bu durum, Ben-Rafael'in (2009) resmi dilsel işaretlerin otoritenin belirlediği baskın kültürü temsil ettiği görüşünü desteklemektedir.

Özel işletmelerin ticari tabelalarında ise Türkçe bu konumunu koruyamamıştır. Bölge genelinde tabelalarda Türkçeye göre İngilizcenin daha baskın bir konuma sahip olduğu söylenebilir. Hatta bazı sokaklarda yan yana yer alan işletmelerin tamamında tabela veya duvar yazılarında Türkçeye hiç yer verilmediği durumlar da görülmektedir. Türkçe ve İngilizceden sonra Arapça, Rusça, İtalyanca ve Fransızca da Sultanahmet bölgesinin dilsel manzarasını oluşturan diller arasında yer almaktadır. Bu yazıların belirli düzeyde kullanılması, bölgenin dilsel manzarasına çeşitlilik katmıştır. Çok dilli dilsel manzara unsurlarında, diller genellikle konunun hitap edeceği topluluklar diline göre seçilmiş ve ona göre sıralanmıştır. Çetinkaya'nın (2020) gayri resmi tabelalarda öne çıkarılmak istenen dilin farklı sebeplerle belirlenebileceği yönündeki tespitleriyle örtüşmekte ve ticari kaygıların dilsel manzarayı nasıl etkilediğine dair literatüre katkıda bulunmaktadır. Dini mekânlarda Türkçe ve İngilizceden sonra Arapçaya yer verilmişken, Gayri Müslimlere hitap eden tabela veya levhalara Arapça yerine diğer batı dilleri tercih edilmiştir. Ayrıca, metin boyutu ve konumlandırmanın baskın dili belirlemedeki rolü, Scollon ve Scollon (2003) ve Zhang (2023) tarafından ortaya konulan mekân göstergebilimi teorileriyle uyumludur.

Politik boyutla ilgili incelemelere göre, özellikle sığınmacılarla birlikte artan Arapça tabelalara yönelik tepkiler ve Türk Standartları Enstitüsü tarafından getirilen sınırlamalar, dilin toplumsal hassasiyetleri ve ulusal kimlik algısıyla ne kadar iç içe olduğunu gözler önüne sermiştir. İBB'nin Çince tabela girişimi ve ardından gelen milliyetçi eleştirilerle bu tabelaların kaldırılması da, dilsel kararların yalnızca turistik veya ticari değil, aynı zamanda jeopolitik ve kültürel boyutların da varlığını göstermektedir. Bu durum, Sultanahmet gibi turistik ve çok kültürlü bir bölgelerde dilsel manzaranın dinamik, değişken ve sürekli olarak politik tartışmaların odağında kalabileceğini ortaya koymaktadır.

Çalışmada, dillerin kamusal alandaki görünürlüğündeki hiyerarşiyi teyit etmektedir. Türkçe'nin "prestij dili" olarak resmi işaretlerdeki önceliği, Ben-Rafael'in (2009) görüşleriyle paraleldir. Ancak, ticari tabelalarda zaman zaman İngilizcenin veya diğer yabancı dillerin ön plana çıkarılması, ticari fayda ve müşteri kazanma isteğinin dilsel manzarayı nasıl değiştirebileceğine dair literatüre yeni bir boyut katmaktadır.

Ayrıca bu çalışmada dilsel manzaranın bilgi, sembolik ve kültürel işlevlerini vurgulanmaktadır. Bu durum Shang'ın (2018) dilsel manzaranın turistlere bilgi sağlama, bölgenin sosyal ve kültürel durumunu yansıtma ve her dilin gücünü ortaya koyma işlevleri hakkındaki görüşlerini desteklemektedir. Özellikle, çok dilli tabelaların turistlerin şehri rahatça keşfetmelerine yardımcı olması (bilgi işlevi) ve destinasyonun kültürel kimliğini yansıtması (sembolik/kültürel işlev), turizm ve dilsel manzara arasındaki etkileşime odaklanan Chang vd. (2023) tarafından yapılan çalışmayla benzerlik göstermektedir.

Türkçe dilsel manzara çalışmaları İngilizce ve Çince literatüre göre göreceli olarak azdır. Bu çalışma, İstanbul'un tarihi ve kültürel açıdan önemli bir turistik merkezi olan Sultanahmet bölgesinin dilsel manzarasını inceleyerek ve genel durumunu inceleyerek Türkçe literatüre katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda destinasyon yönetimleri, işletmeler ve araştırmacılar için aşağıdaki öneriler sunulabilir.

Sultanahmet Camii örneğinde görülen çeviri tutarsızlıkları ("Blue Mosque" ve "Sultanahmet Mosque") gibi sorunları gidermek için resmi kurumlar arasında çok dilli tabelaların çevirileri konusunda standart bir politika oluşturulabilir. Bu durum, turistlerin kafa karışıklığının önlenmesini ve destinasyonun imajının güçlendirilmesini sağlayabilir. Bölgenin tarihi ve kültürel zenginliğini yansıtan özel yazı karakterleri ve renklerin tabelalarda kullanılması teşvik edilebilir. Bu sayede turistlere daha otantik bir deneyim sunulurken destinasyonun özgünlüğünü vurgulanabilir. İngilizcenin yanı sıra, bölgeyi ziyaret eden turistlerin dillerinde de bilgi panoları veya dijital çözümler sunulabilir. Ayrıca, Türkçe'nin ve Türk kültürünün önemini vurgulayan dilsel manzarayı zenginleştirecek sanatsal ve kültürel etkinlikler (kaligrafi sergileri, dil atölyeleri) düzenlenebilir.

İşletmeler, kendi hedef müşteri profillerine göre İngilizce ve yanı sıra müşterilerinin profillerine ek diller kullanabilir. Sultanahmet ve İstanbul gibi markalaşmış yer isimlerini tabelalarında ve pazarlama materyallerinde daha etkin kullanarak, lokasyonla olan bağlantılarını güçlendirerek markalarını bölgenin çekiciliğiyle bütünleştirebilir. Tabela ve diğer tanıtım materyallerinde dilsel tutarlılığı sağlamak için çevirilerde profesyonel destek alınabilir.

Gelecekteki çalışmalarda dilsel manzaranın deneyimsel boyutunu ve politik boyutunu daha derinlemesine incelemek için ampirik çalışmalar yapılabilir. Farklı turistik destinasyonların dilsel manzaraları üzerine karşılaştırmalı çalışmalar yapılarak destinasyon türü veya kültürel bağlama göre dilsel manzara oluşumundaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konulabilir. Geleneksel fiziksel tabelaların yanı sıra, günümüzün dijitalleşen dünyasında online platformlardaki (TripAdvisor, Google Maps, sosyal medya) dilsel manzara incelenebilir. Çalışmanın sınırlılıklarından birisi bölgenin dilsel manzarasının politik boyutunun yalnızca gözlem yoluyla incelenmiş olmasıdır. Bu açıdan sonraki çalışmalarda politik boyutla ilgili ampirik araştırmalarla birlikte görüşmeler gerçekleştirilerek analizler yapılabilir.

6. Kaynakça

- Anadolu Ajansı (2018). Tabelalara standart geldi. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/tabelalara-standart-geldi/1101743> (10.06.2025).
- Aygen, G. (2015). Languages of Kapalıçarşı/The Grand Bazaar. *Journal of the Ottoman and Turkish Studies Association*, 2(2), 401. <https://doi.org/10.2979/jotturstuass.2.2.09>.
- Aykaç, P. (2020). Kentsel Bağlamda Müzeleşme: Sultanahmet Bölgesi'nin Müze Alanına Dönüşümü. *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (21), 145-163. <https://doi.org/10.22520/tubaked.2020.21.008>.

- Aykırı (2022). İstanbul Fatih'te Türkçe tabela kalmadı, Arapça tabelalar yaygınlaştı, <https://www.aykiri.com.tr/istanbul-fatih-te-turkce-tabela-kalmadi-arapca-tabelalar-yayginlasti/27969/> (16.06.2024).
- Ayvansarayî, H. H. (2001). *Hadîkatü'l-cevâmi'* (İstanbul Camileri ve Diğer Dînî-Sivil Mimârî Eserler). İstanbul: İşaret Yayınları.
- Ben-Rafael, E. (2009). A sociological approach to the study of linguistic landscapes. In: Gorter D. and Shohamy E. (eds.). *Linguistic landscape: expanding the scenery* (pp. 189-205). New York: Routledge.
- Berger, A. (2001). Imperial and Ecclesiastical Processions in Constantinople. In. N. Necipoğlu (ed.), *Byzantine Constantinople: Monuments, Topography and Everyday Life* (pp. 73-87). BRILL. https://doi.org/10.1163/9789004473621_008.
- Bolton, K., Botha, W., ve Lee, S. (2020). Linguistic Landscapes and Language Contact. In. R. Hickey (Ed.), *The Handbook of Language Contact*, 281-300. <https://doi.org/10.1002/9781119485094.ch14>.
- Chang, J., Li, J., Zhang, Y., ve Zhao, Y. (2023). 语言景观对游客视觉注意的影响 (Dil Manzarasının Turistlerin Görsel Dikkati Üzerindeki Etkisi). *Luyou Qikan*, 30(10), 119-133. <https://doi.org/10.19765/j.cnki.1002-5006.2023.10.011>.
- Çetinkaya, E. (2020). Ankara'nın Dilbilimsel Manzarası: Ticari Tabelalar. *SUTAD*, 50, 193-203.
- Demir, N. ve Çetinkaya, E. (2023). Dilsel Manzara ve Dil İlişkileri. *Türkbilig*, 46, 285-298.
- Freely, J. ve Çakmak, A. S. (2009). *Byzantine Monuments of Istanbul*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gorter, D. (2006). Introduction: The study of the linguistic landscape as a new approach to multilingualism. *International journal of multilingualism*, 3(1), 1-6. : <https://doi.org/10.1080/14790710608668382>.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2022). Tabela Denetimlerine İlişkin Basın Duyurusu. <https://www.goc.gov.tr/tabela-denetimlerine-iliskin-basin-duyurusu> (16.06.2024).
- Guo, D. (2023). 语言服务对旅游目的地竞争力影响分析 (Dil Hizmetlerinin Turistik Destinasyonların Rekabet Gücü Üzerindeki Etkisinin Analizi). *Jingying Guanli*, 18, 88-90.
- Independent Türkçe (2019). "İBB ile Pekin arasında imzalanan dostluk anlaşması sonrası tramvay duraklarına Çince tabela asıldı, Uygur Türkleri tepki gösterdi", <https://www.indyturk.com/node/77536/haber/ibb-ile-pek-in-arasinda-imzalanan-dostluk-anlasmasi-sonrasi-tramvay-duraklarina> (16.06.2024).
- Itagi, N. H., ve Singh, S. K. (2002). *Linguistic Landscaping in India: With Particular Reference to the New States: Proceedings of a Seminar*. Central Institute of Indian Languages and Mahatma Gandhi International Hindi University.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri (2024), "Açıklama: İstanbul Arkeoloji Müzeleri", <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=IAR01&DistId=IAR> (16.06.2024).
- İstanbul Reklam, İlan ve Tanıtım Yönetmeliği (2017). İstanbul Büyükşehir Belediyesi. https://uploads.ibb.istanbul/uploads/reklam_ilan_ve_tanitim_yonetmeliği_02_6a962588d4.pdf (10.06.2025).
- Jaworski, A., ve Thurlow, C. (2010). Introducing Semiotic Landscapes. In. A. Jaworski and C. Thurlow (eds), *Semiotic Landscapes: Language, Image, Space* (pp. 1-40). Continuum International Publishing Group: London and New York.
- Jie C. (2023) 旅游地名在跨文化语境中的翻译策略(Kültürler arası bağlamda turistik yer adlarının çeviri stratejileri). *Zhongxue Dili Jiaoxue Cankao*, (21), 87.
- Kallen, J. (2009). Tourism and representation in the Irish linguistic landscape. E. Shohamy and D. Gorter (eds.) *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery* içinde, 40-54. Routledge: New York.
- Köktekin, K. ve Kara, F. (2006). Erzurumda iş yeri adlarında dil kirliliği. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 542, 129-138.

- Kültür Portalı (2024). “Yerebatan Sarnıcı – İstanbul”, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/istanbul/gezilecek yer/yerebatan-sarnici-> (16.06.2024).
- Landry, R., ve Bourhis, R. Y. (1997). Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16(1), 23-49. <https://doi.org/10.1177/0261927X970161002>.
- Langmead, D. ve Garnaut, C. (2001) *Encyclopedia of architectural and engineering feats*. Santa Barbara: ABC-CLIO.
- Li, L. (2021). 文化传播视阈下旅游城市语言景观建设研究——以菏泽为例 (Kültürel İletişim Çerçevesinde Turistik Şehirlerde Dil Manzarasının İnşası Üzerine Bir Araştırma - Heze Örneği), *Lüyou Zonglan*, 19, 11-15.
- Liu, H. (2016). 印尼华族集聚区语言景观与族群认同——以峇淡、坤甸、北干巴鲁三地为例 (Endonezya'daki Çinliler Bölgesinde Dilsel Manzara ve Etnik Kimlik - Batam, Pontianak ve Pekanbaru Örneği). *Yüyan Zhanlue Yanjiu*, 1 (1), 42-49.
- Luo Chenruixue. (2023). 语言景观视角下曼谷唐人街的汉语研究 (Dilsel Manzara Perspektifinden Bangkok Çin Mahallesindeki Çince Üzerine Araştırma). *Yuyan Wenhua*, 32, 27-36.
- Menekşe, Ö. (2010). *İstanbul Camileri*. İstanbul: AsBook.
- Milliyet (2019). “Arapça tabelalar kaldırılacak”, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/arapca-tabelalar-kaldirilacak-2899216> (Erişim tarihi: 10 Haziran 2025).
- Njemanze, Q. U. (2020). Linguistic Landscape and Symbolic construction of Multilingual Literacies: Between Creativity and Communication. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation (IJLLT)*, 3(1), 105-119.
- Rafael, E. B., Shohamy, E., Amara, M. H., ve Hecht, N. T. (2006). Linguistic Landscape as Symbolic Construction of the Public Space: The Case of Israel. In: D. Gorter (Ed.), *A New Approach to Multilingualism* (pp. 7-30). Multilingual Matters. <https://doi.org/doi:10.21832/9781853599170-002>.
- Ray Haber (2019). “İBB’den Turizmi Geliştirecek ‘Çeviri Tabela’ Uygulaması”, <https://rayhaber.com/2019/10/ibbden-turizmi-gelistirecek-ceviri-tabela-uygulamasi/> wp5375112 (16.06.2024).
- Sancak, Ş., Durukan, E., ve Alver, M. (2008). Dil ve kültür yozlaşmasında Giresun örnekleme. *Karadeniz Araştırmaları*, 16(16), 101-111.
- Scollon, R., ve Scollon, S. B. K. (2003). *Discourses in Place: Language in the Material World*. Londra: Routledge.
- Shang, G. (2018). Tourism linguistic landscape study: A macro sociolinguistic perspective. *Journal of Zhejiang International Studies University*, 18(3), 46-56.
- Shang, G. ve Zhao, S. (2014). 语言景观的分析维度与理论构建 (Dilsel Manzaraların Analitik Boyutları ve Teorik İnşası), *Journal of Foreign Languages*, 37 (6), 81-89.
- Shohamy, E., ve Gorter, D. (Eds.). (2008). *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. Routledge: London.
- Song, F. (2023). 历史文化街区语言景观营造策略研究 (Tarihi ve Kültürel Bölgede Dilsel Manzaralar Yaratmaya Yönelik Stratejiler Üzerine Araştırma). *Yu yan wenzi xueshu yanjiu*, 349, 65-66.
- Sözcü (2019). “İBB’den Çince tabela açıklaması”, <https://www.sozcu.com.tr/ibbden-cince-tabela-aciklamasi-wp5375112> (16.06.2024).
- Sun, I. (2009). 语言景观翻译的现状及其交际翻译策略 (Dilsel Manzara Çevirisinin Mevcut Durumu ve İletişimsel Çeviri Stratejisi), *Journal of Jiangxi Normal University (Social Sciences)*, 42(6), 153-156.
- Şahbaz, N. K. ve Sakar, C. (2017). Suriyeli mültecilerle değişen iş yeri tabelalarının dilsel kullanımlar açısından incelenmesi: Mezitli ilçesi örneği. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5, 472- 484.

- Tang, Z., Xiang, L., ve Hu, Rui. (2023). 土家语言文化与旅游产业融合开发 (Tujia Dili Kültürü ve Turizm Endüstrisinin Entegre Gelişimi). *Wenhua Chanye*, 136-138.
- Tekin, F. ve Cantürk, S. (2018). Dil kirliliği bağlamında Giresun (merkez) iş yeri isimleri üzerine bir araştırma. *International Journal of Social Science*, 72, 157-172.
- Trumper-Hecht, N. (2010). Linguistic Landscape in Mixed Cities in Israel from the Perspective of 'Walkers': The Case of Arabic. In E. Shohamy, E. Ben-Rafael, and M. Barni (Ed.), *Linguistic Landscape in the City* (pp. 235-251). Multilingual Matters: Bristol.
- Ulusal Türk (2024). "İBB'den krize neden olan 'Çince tabela' açıklamasıKaynak: İBB'den krize neden olan 'Çince tabela' açıklaması", <https://www.ulusalturk.com/ibbden-krize-neden-olan-cince-tabela-aciklamasi-47343h.htm> (16.06.2024).
- Üstünova, M., Aydın, H., Berberoğlu, G. Ç., Üstünova, K., Akkök, M., ve Akgün, N. (2010). İş Yeri Adlarında Türkçenin Kullanımı. *Turkish Studies*, 5(1), 1390-1419.
- Zhang, X. (2023). 昆明市公园语言景观研究 (Kunming'deki Parkların Dilsel Manzarası Üzerine Araştırma). *Journal of Kunming Metallurgy Collage*, 39 (5), 113-119.

Katkı Oranı Tablosu

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.	Bilgilendirilmiş Onam Formu: Tüm taraflar kendi rızaları ile çalışmaya dâhil olmuşlardır.
Teşekkür:	Araştırmacıların Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda (%50-%50) katkı sağlamıştır.
Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluşan destek alınmamıştır.	Etik Kurul Onayı: Nitel bir çalışma olduğu için etik Etik Kurul kararı alınmamıştır.
Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.	